

Замісна підтримувальна терапія (ЗПТ) в Україні для людей з розладами психіки та поведінки внаслідок вживання опіоїдів

у 2014-2022 рр.

Київ - 2023

ЗПТ в Україні

Віхи:

2004 – Початок впровадження програм ЗПТ в Україні.

2012 – Організація програм ЗПТ в Україні отримала законодавчу підтримку.

2017 – Початок фінансування програм ЗПТ в Україні за рахунок коштів Державного бюджету.

2020 – Розроблено стандарти медичної допомоги "Психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання опіоїдів", затверджені [наказом МОЗ України від 09.11.2020 року № 2555](#).

2022 – Вплив вторгнення росії в Україну на розвиток і реалізацію програм ЗПТ.

ЗПТ впроваджується на базі закладів охорони здоров'я:

- наркологічні диспансери
- центри профілактики ВІЛ/СНІДу
- протитуберкульозні диспансери
- психоневрологічні диспансери
- міські та комунальні лікарні
- центри первинної медико-санітарної допомоги

Національний координатор програм ЗПТ:

[Центр громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України](#)

Основні нормативно-правові акти щодо програм ЗПТ в Україні

- [Закон України «Про психіатричну допомогу»](#)
- [Закон України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними»](#)
- [Розпорядження КМУ від 27.11.2019 №1415-р](#) «Про схвалення Державної стратегії у сфері протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу, туберкульозу та вірусним гепатитам на період до 2030 року»
- [Постанова КМУ від 13.05.2013 №333](#) «Про затвердження Порядку придбання, перевезення, зберігання, відпуску, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладах охорони здоров'я»
- [Наказ МОЗ від 27.03.2012 №200](#) «Про затвердження Порядку проведення замісної підтримувальної терапії осіб з психічними та поведінковими розладами внаслідок вживання опіоїдів»
- [Наказ МОЗ від 19.07.2005 №360](#) «Про затвердження Правил виписування рецептів на лікарські засоби і медичні вироби, Порядку відпуску лікарських засобів і медичних виробів з аптек та їхніх структурних підрозділів, Інструкції про порядок зберігання, обліку та знищення рецептурних бланків»
- [Наказ МОЗ від 07.08.2015 №494](#) «Про деякі питання придбання, перевезення, зберігання, відпуску, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладах охорони здоров'я»
- [Наказ МОЗ від 04.03.22 №409](#) «Про надання паліативної допомоги та замісної підтримувальної терапії пацієнтам в умовах воєнного стану»
- [Наказ МОЗ від 07.03.2022 №425](#) «Про зберігання препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів в умовах воєнного стану»
- Накази МОЗ [від 08.03.22 № 432](#), [від 08.03.22 № 433](#), [від 20.04.2022 №665](#) «Про забезпечення лікарськими засобами, що закуплені за кошти Державного бюджету України на 2021 рік, осіб з психічними та поведінковими розладами внаслідок вживання опіоїдів, які отримують лікування із використанням препаратів замісної підтримувальної терапії в умовах воєнного стану»

Пакет послуг програм ЗПТ

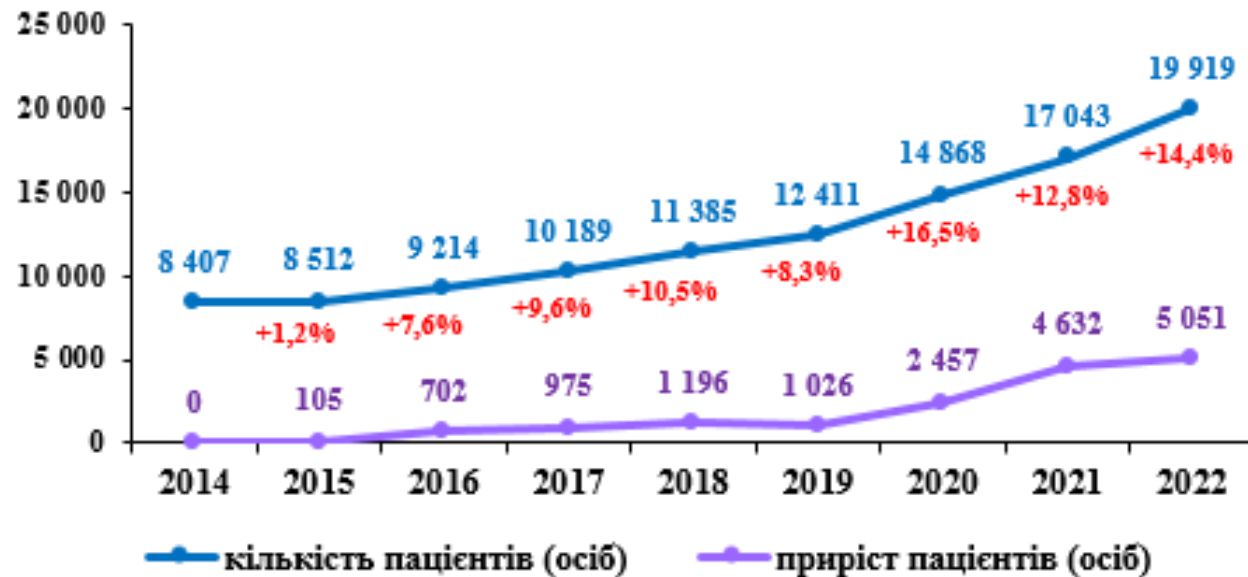
Пакет послуг включає в себе:

- призначення та видача препаратів ЗПТ;
- формування плану супроводу та лікування;
- моніторинг лікування;
- скринінг окремих психічних розладів;
- скринінг на туберкульоз та/або скринінг на ВІЛ та ВГВ/ВГС, а також направлення пацієнта на діагностику та лікування у разі потреби;
- консультування та інформування з питань профілактики ВІЛ, ВГВ/ВГС, ІПСШ, передозування та ризиків, пов'язаних із вживанням наркотичних речовин;
- направлення пацієнта до інших закладів, установ, організацій для надання інших послуг.

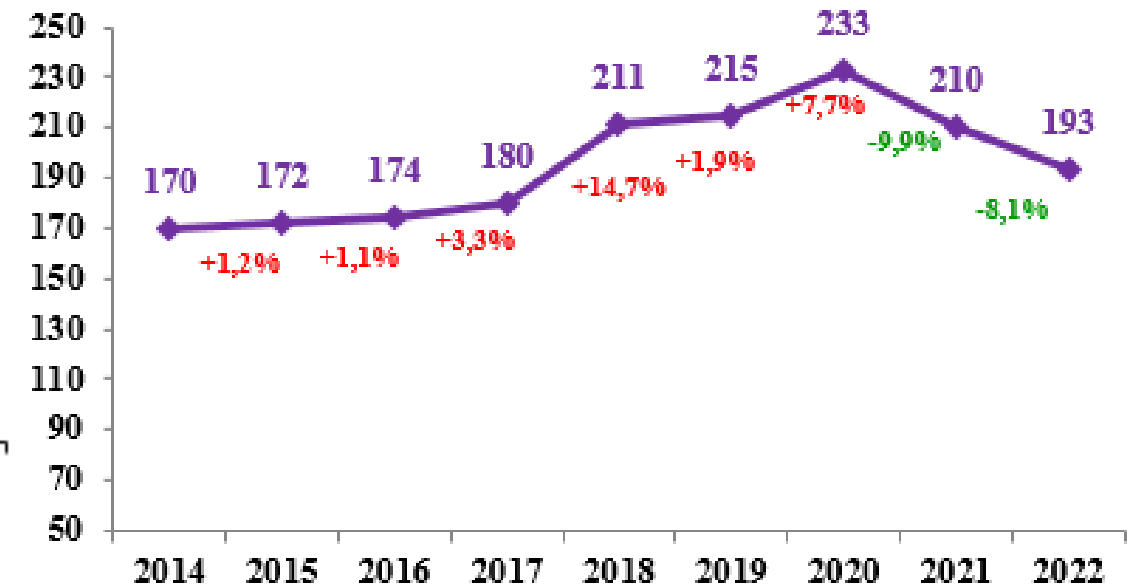
Надання послуг ЗПТ на базі комунальних закладів охорони здоров'я у 2014-2022 рр.

Загальна кількість пацієнтів та сайтів ЗПТ

Динаміка загальної кількості та приросту пацієнтів
ЗПТ комунальних ЗОЗ у 2014 - 2022 рр. (осіб)

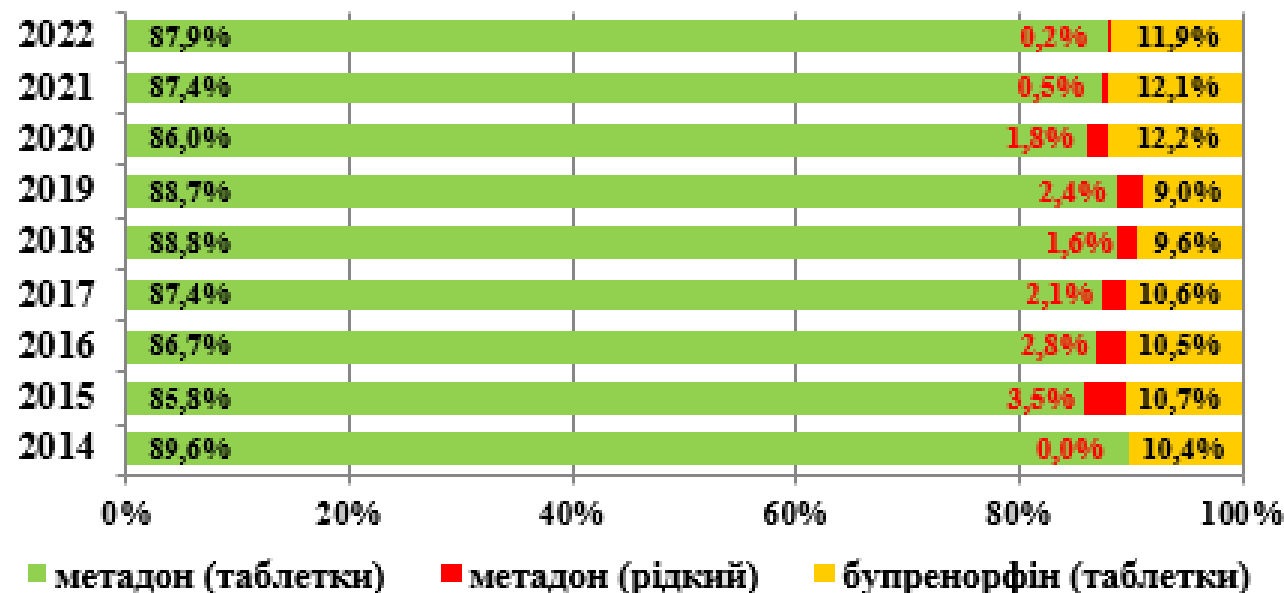
Динаміка кількості сайтів з надання послуг
ЗПТ на базі комунальних ЗОЗ у 2014-2022 рр.

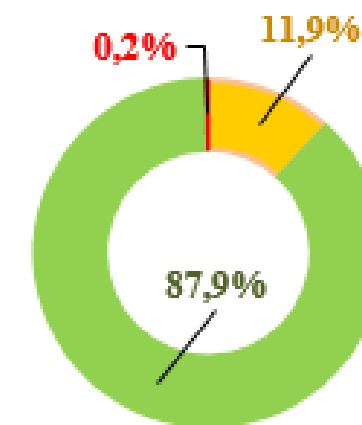
- Стабільне збільшення кількості пацієнтів ЗПТ із року в рік.
- З 2021 року кількість сайтів ЗПТ зменшується (основна причина: зменшення кількості пацієнтів стаціонару).
- Найбільша кількість пацієнтів отримує послуги ЗПТ у сайтах ЗПТ, створених при наркологічних диспансерах.

Характеристика пацієнтів ЗПТ за призначеним лікарським препаратом

Частки пацієнтів ЗПТ комунальних ЗОЗ у 2014-2022 рр., за призначеним лікарським засобом (%)

Частки пацієнтів ЗПТ у 2022 році, за призначеним лікарським засобом (%)

■ Бупренорфін (таб.) - 2 371 особа

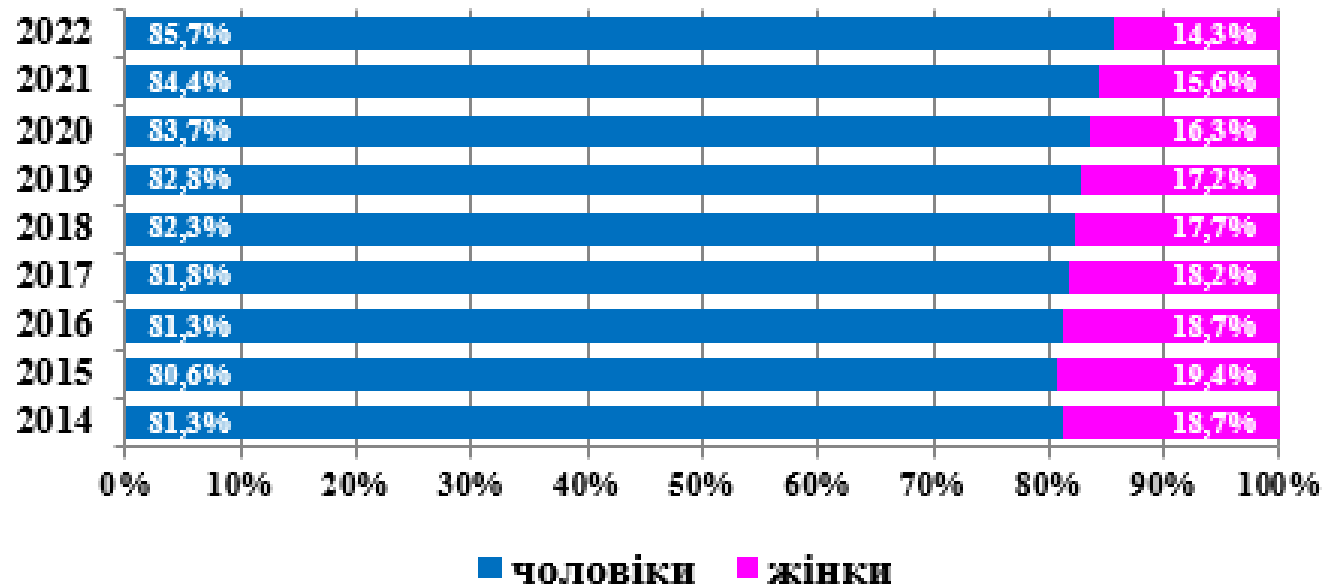
■ Метадон (таб.) - 17 505 осіб

■ Метадон (розч.) - 43 особи

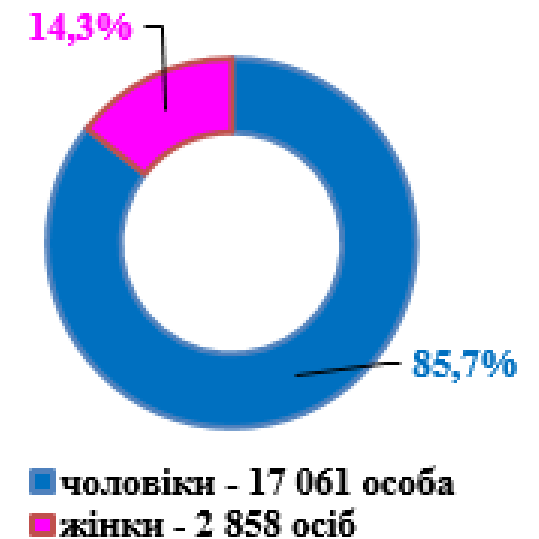
- Препарати ЗПТ, які застосовуються в Україні:
 - Метадону гідрохлорид (таблетки)
 - Бупренорфіну гідрохлорид (таблетки)
 - Метадону гідрохлорид (розчин)
- Понад 85% препаратів, що використовуються в ЗПТ, - це метадону гідрохлорид у таблетках.

Характеристика пацієнтів ЗПТ за статтю

Частки пацієнтів ЗПТ комунальних ЗОЗ у 2014-2022 рр., за статтю (%)

Частки пацієнтів ЗПТ у 2022 році, за статтю (%)

- Частка чоловіків, які отримують послуги ЗПТ, з року в рік трохи зростає.
- Середнє співвідношення пацієнтів ЗПТ за статтю з 2014 по 2022 рр. становить: 82,5% - чоловіки, 17,5% - жінки.

Характеристика пацієнтів ЗПТ за формою отримання препаратів

Частки пацієнтів ЗПТ комунальних ЗОЗ у 2014-2022 рр., за формою отримання ліків (%)

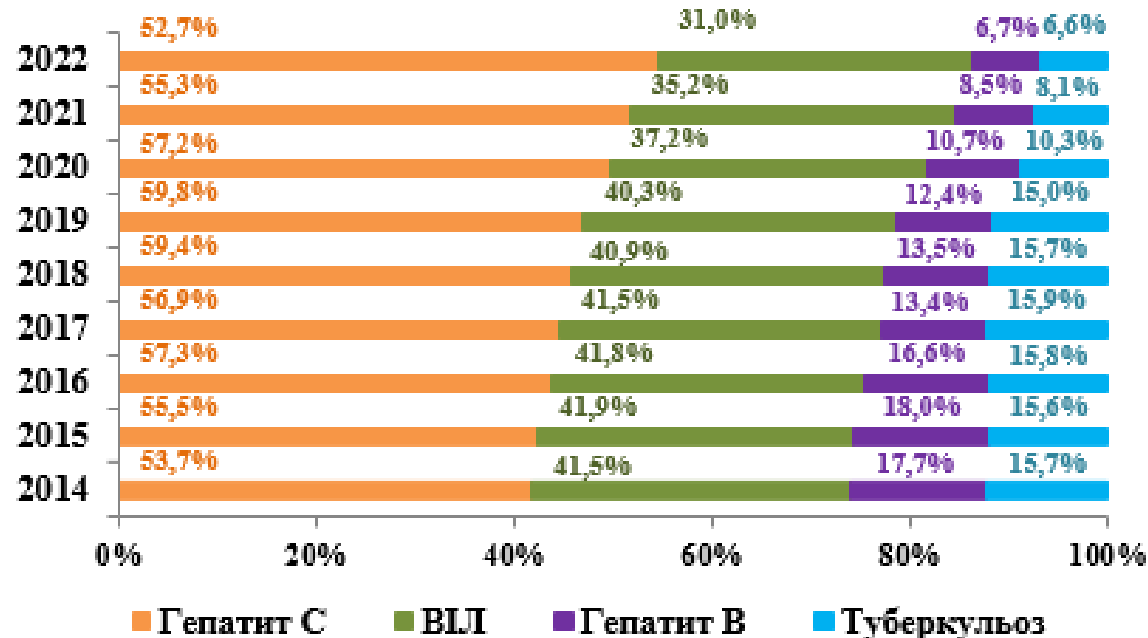
Частки пацієнтів ЗПТ у 2022 році, за формою отримання ліків (%)

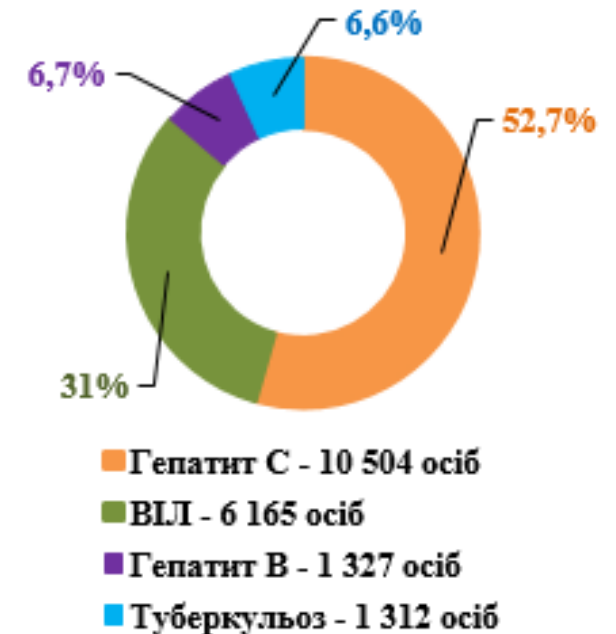
- Тенденція до збільшення частки пацієнтів ЗПТ, які отримують препарати в сайтах ЗПТ для самостійного прийому.
- Значно зменшилася частка стаціонарних пацієнтів ЗПТ (під наглядом медперсоналу) та тих, хто отримує препарати за рецептом в аптеках.

Характеристика пацієнтів ЗПТ з інфекційними захворюваннями

Частки пацієнтів ЗПТ комунальних ЗОЗ із супутніми інфекційними захворюваннями у 2014-2022 рр. (%)

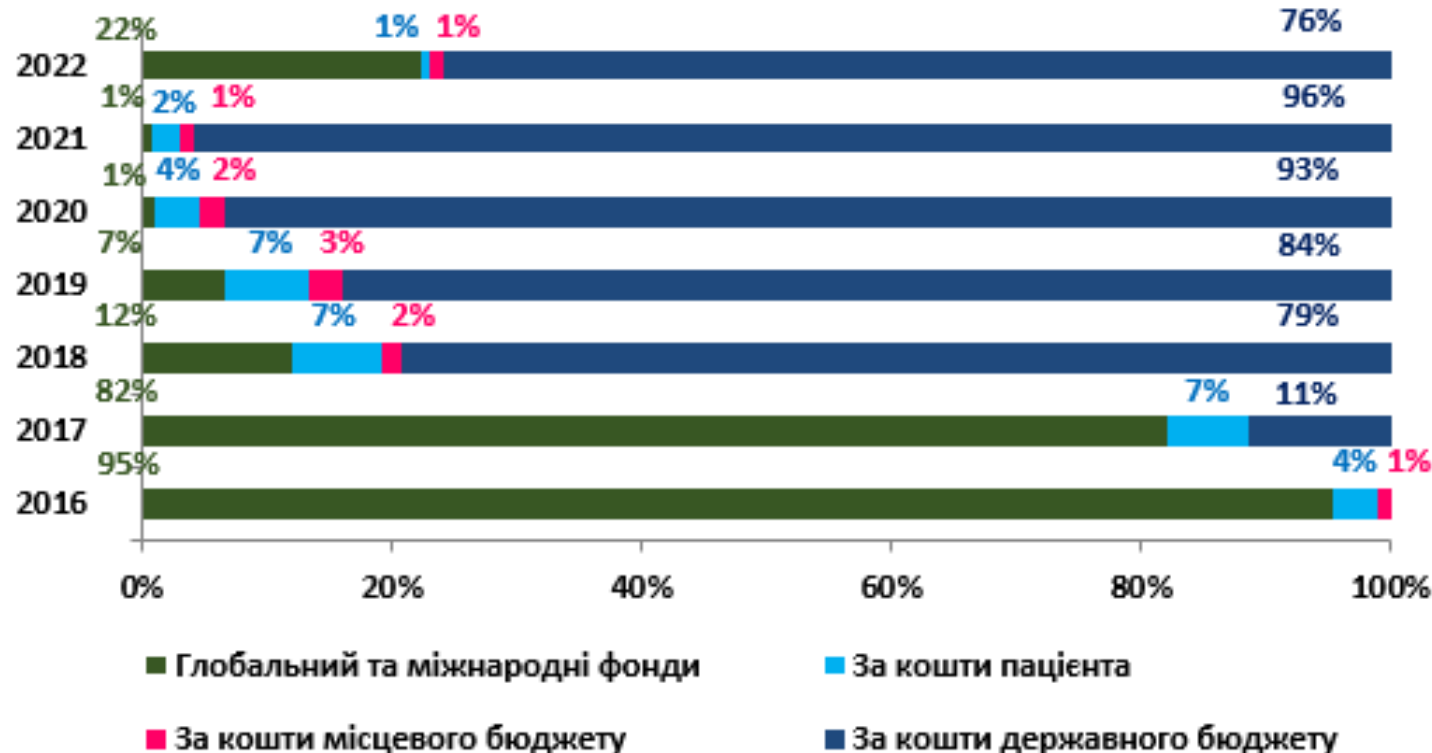
Частки пацієнтів ЗПТ з інфекційними захворюваннями у 2022 році (%)

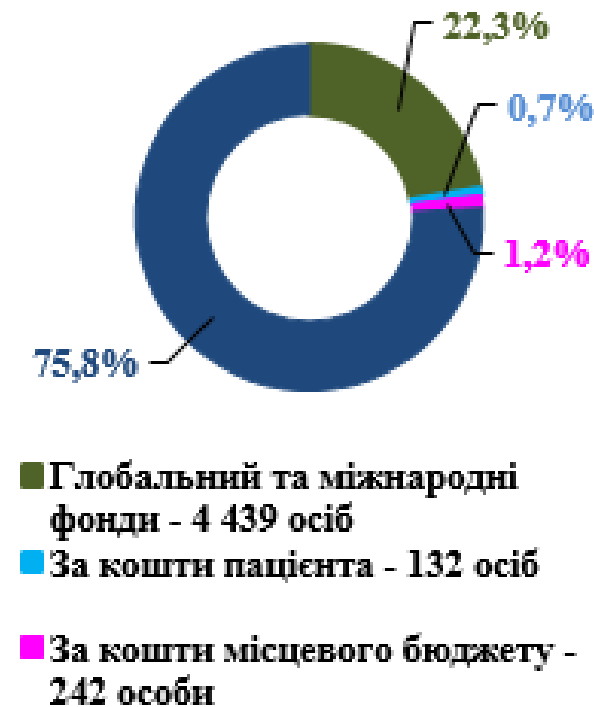
- Гепатит С залишається найпоширенішим інфекційним захворюванням серед пацієнтів ЗПТ.
- Тенденція до збільшення частки пацієнтів ЗПТ з гепатитом С.
- Тенденція до зменшення частки пацієнтів ЗПТ з гепатитом В, ВІЛ та туберкульозом.

Характеристика пацієнтів ЗПТ за джерелом фінансування

Частка пацієнтів ЗПТ комунальних ЗОЗ, охоплених фінансуванням, за джерелом фінансування (%)

Частка пацієнтів ЗПТ у 2022 році, за джерелом фінансування (%)

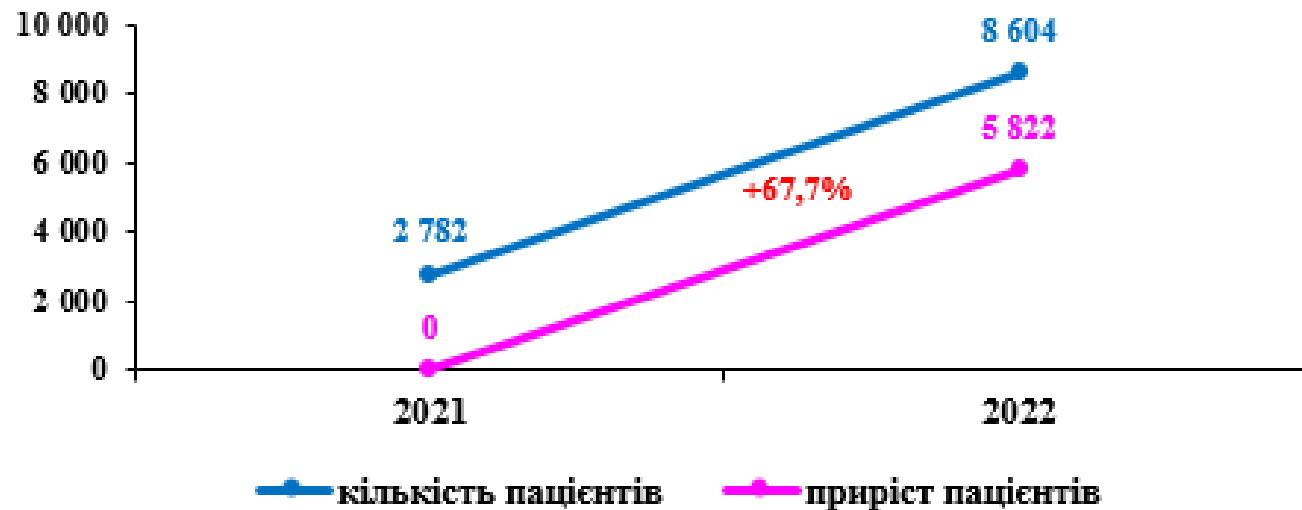

- Тенденція переходу на повне фінансування програм ЗПТ за рахунок коштів Державного бюджету.
- У 2022 році обсяг міжнародного фінансування збільшився за рахунок гуманітарної допомоги внаслідок вторгнення росії.

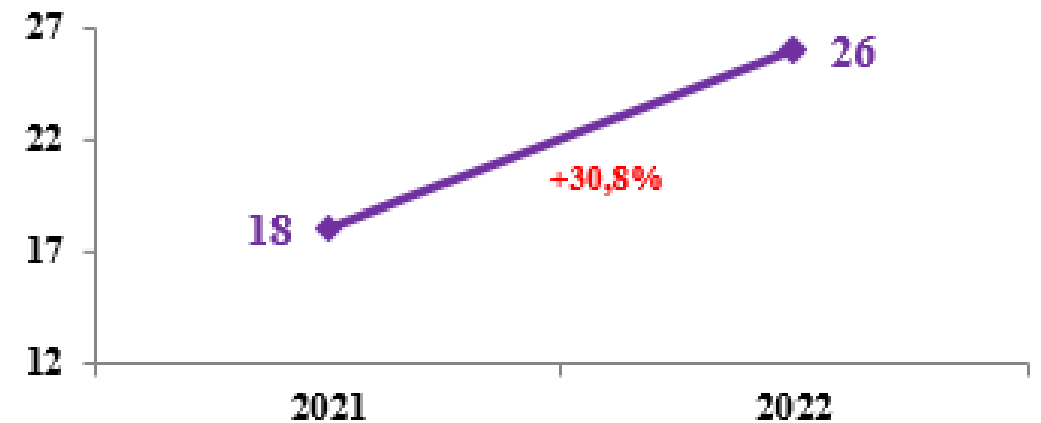
Надання послуг ЗПТ на базі приватних закладів охорони здоров'я у 2021-2022 рр.

Загальна кількість пацієнтів та сайтів ЗПТ

Динаміка загальної кількості та приросту пацієнтів
ЗПТ у приватних ЗОЗ у 2021 - 2022 рр. (осіб)

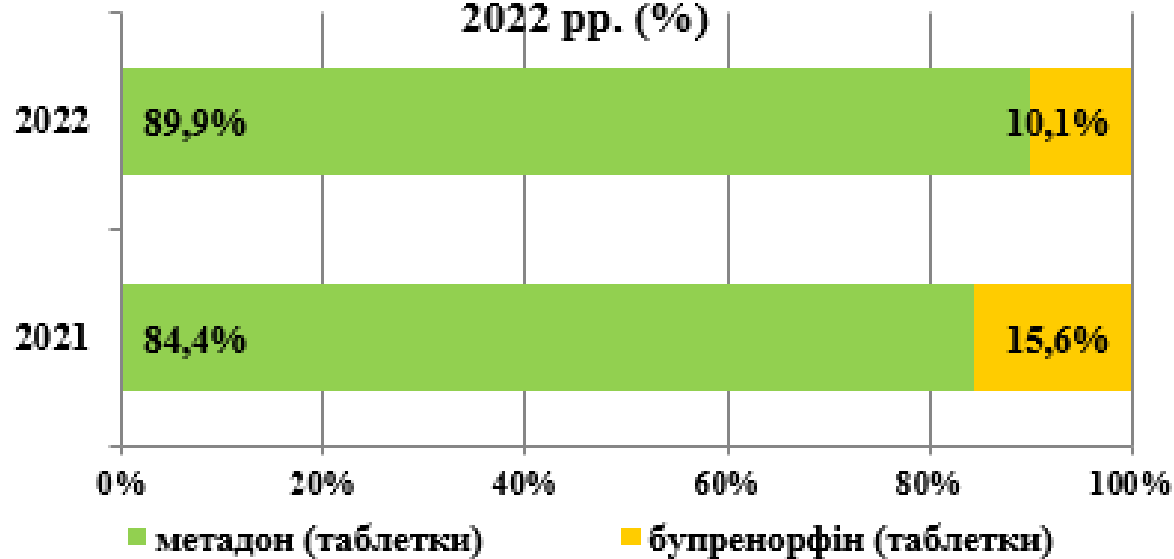
Динаміка кількості сайтів з надання
послуг ЗПТ на базі приватних ЗОЗ у
2021-2022 рр.

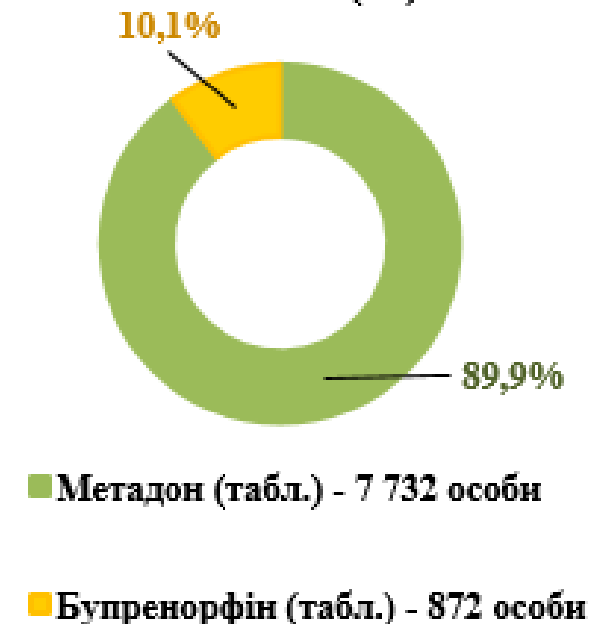
- На основі даних від приватних закладів, які подають свої дані до [Центру громадського здоров'я](#) з 2021 року.
- Тенденція до збільшення кількості пацієнтів на 67,7% у 2022 році зумовлена зростанням попиту на ЗПТ, а також тим, що ще 4 приватні заклади долучилися до подання своїх даних до ЦГЗ.

Характеристика пацієнтів ЗПТ за призначеним лікарським препаратом

Частки пацієнтів ЗПТ у приватних ЗОЗ за призначеними лікарськими засобами у 2021-2022 рр. (%)

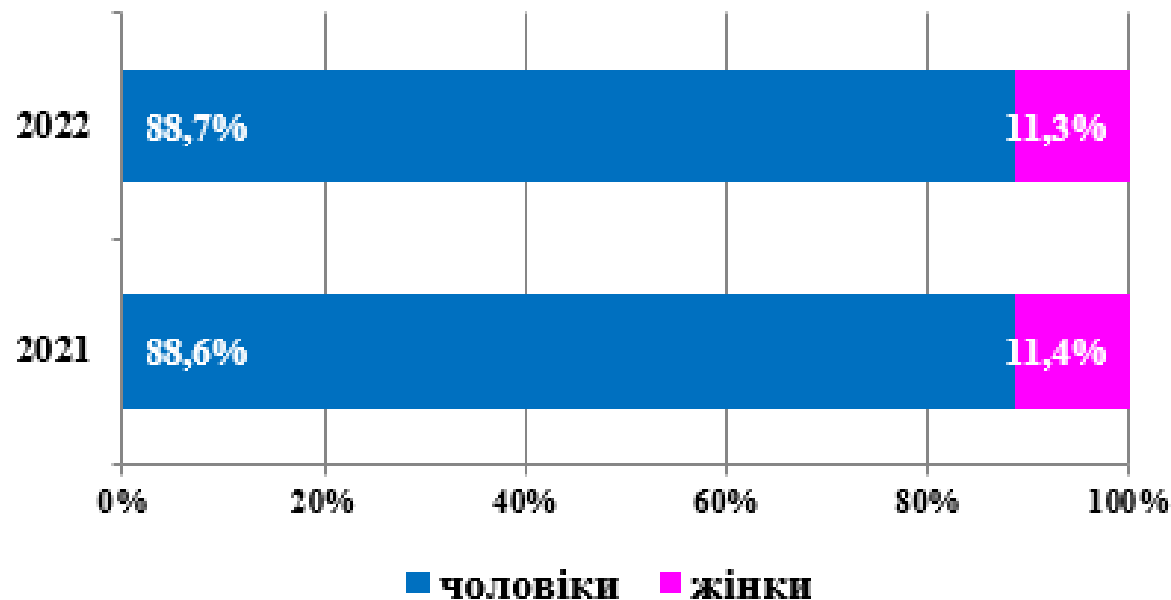
Частки пацієнтів ЗПТ у приватних ЗОЗ у 2022 році, за призначеним лікарським засобом (%)

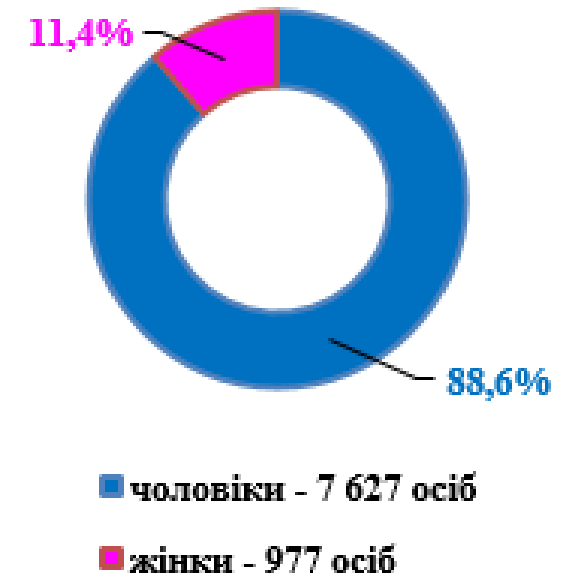
- Приватні заклади використовують лише 2 препарати ЗПТ:
 - Метадону гідрохлорид (таблетки)
 - Бупренорфіну гідрохлорид (таблетки)
- Середня частка використання метадону гідрохлориду в таблетках у програмах ЗПТ приватних ЗОЗ становить 87,1%.

Характеристика пацієнтів ЗПТ за статтю

Частки пацієнтів ЗПТ у приватних ЗОЗ у
2021-2022 рр., за статтю (%)

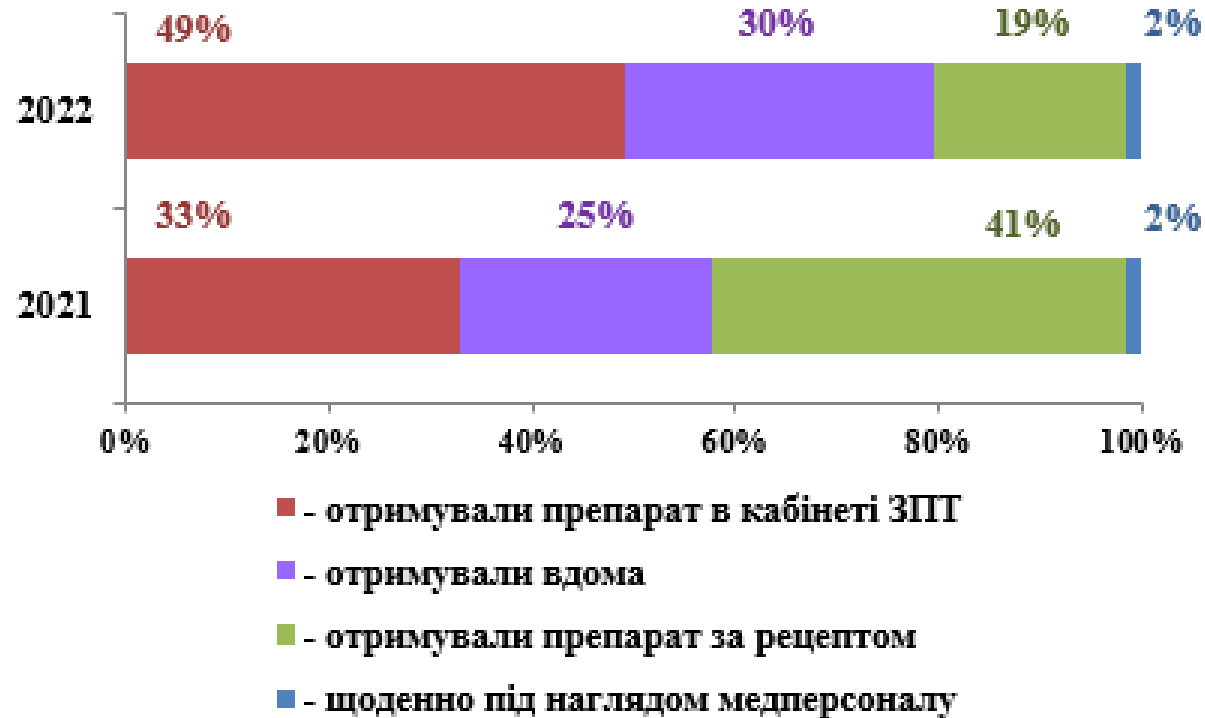
Частки пацієнтів ЗПТ у
приватних ЗОЗ у 2022 році, за
статтю (%)

- Частки пацієнтів ЗПТ за статтю у 2021 та 2022 році залишалися без помітних змін.
- Середнє співвідношення пацієнтів ЗПТ за статтю з 2021 по 2022 р. становило: 88,7% - чоловіки, 11,3% - жінки.

Характеристика пацієнтів ЗПТ за формою отримання препаратів

Частки пацієнтів ЗПТ у приватних ЗОЗ у 2021-2022 рр., за формою отримання ліків (%)

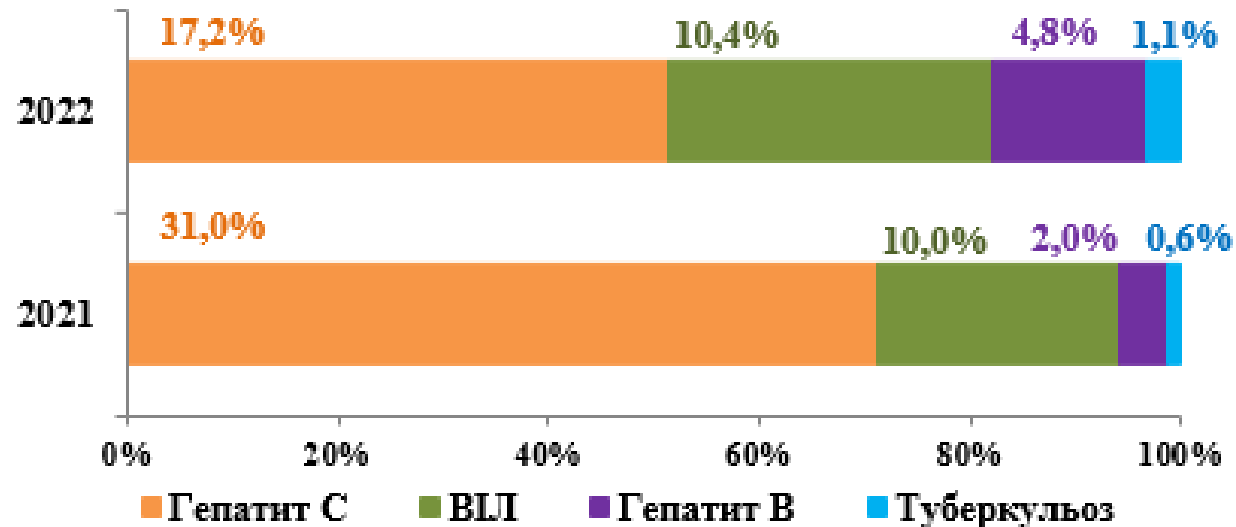
Частки пацієнтів ЗПТ у приватних ЗОЗ у 2022 році, за формою отримання ліків (%)

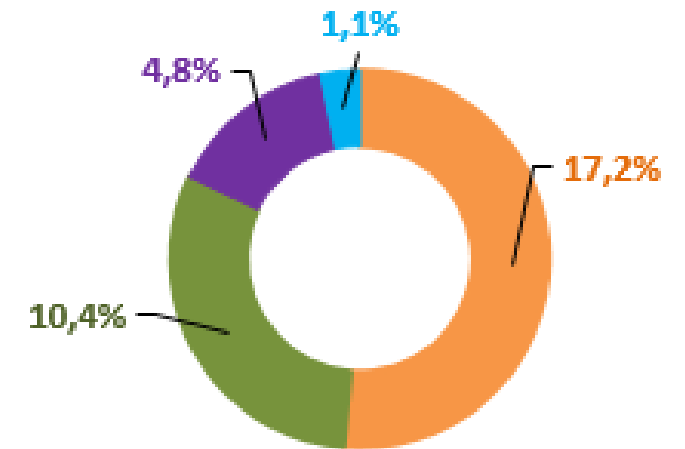
- Тенденція до збільшення пацієнтів ЗПТ, які отримують препарати в сайтах ЗПТ для самостійного прийому та вдома.
- Суттєво зменшилася частка пацієнтів ЗПТ (на 54%), які отримують препарати за рецептом лікаря в аптеках.

Характеристика пацієнтів ЗПТ з інфекційними захворюваннями

Частки пацієнтів ЗПТ у приватних ЗОЗ із супутніми інфекційними захворюваннями у 2021-2022 рр. (%)

Частки пацієнтів ЗПТ у приватних ЗОЗ з інфекційними захворюваннями у 2022 р. (%)

- Гепатит С – на першому місці серед інфекційних захворювань пацієнтів ЗПТ.
- Зменшення кількості пацієнтів ЗПТ з гепатитом С на 44% у 2022 році.
- Збільшення кількості пацієнтів ЗПТ з гепатитом В на 59% у 2022 році.
- Збільшення кількості пацієнтів ЗПТ з туберкульозом на 49% у 2022 році.

- Гепатит С - 1482 осіб
- ВЛІ - 891 особа
- Гепатит В - 417 осіб
- Туберкульоз - 97 осіб

Загальні спостереження та висновки

- Тенденція до збільшення кількості пацієнтів ЗПТ залишається стабільною.
- Метадону гідрохлорид у таблетках залишається найбільш поширеним препаратом ЗПТ (понад 85%).
- Частка пацієнтів чоловічої статі зростає, і у 2022 році вона перевищила 85%.
- Серед супутніх інфекційних захворювань пацієнтів ЗПТ, переважає гепатит С.
- Стабільна тенденція переходу від стаціонарного до амбулаторного лікування пацієнтів ЗПТ.
- Тенденція переходу на повне фінансування програм ЗПТ за рахунок коштів Державного бюджету. 2022 рік є винятком через війну в Україні.

Вплив російського вторгнення на послуги ЗПТ:

- Частина закладів, які надавали послуги ЗПТ, були закриті, зруйновані або захоплені.
- У перший місяць війни виникли проблеми з постачанням препаратів ЗПТ.
- У 2022 році зросла частка міжнародного фінансування у вигляді гуманітарної допомоги.
- Близько 2000 пацієнтів ЗПТ перемістилися в інші регіони України. Немає достовірних даних про пацієнтів ЗПТ, які переїхали за кордон.
- Немає даних про осіб, які потребують послуг ЗПТ на окупованих територіях.